

Mirosław Kłusek

Zasady przeliczania nakładów finansowych poniesionych w latach 1945 - 2010 przez Muzeum Pałacu w Wilanowie i jego poprzednika prawnego

---

Annales. Etyka w życiu gospodarczym 17/2, 97-111

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mirosław Kłusek

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
e-mail: mirekklusek@op.pl

Zasady przeliczania nakładów finansowych poniesionych w latach 1945–2010 przez Muzeum Pałacu w Wilanowie i jego poprzednika prawnego

---

Rules of counting financial costs incurred between 1945 and 2010 by The Palace Museum in Wilanów and its legal predecessor

Between 1945 and 2010 the Palace Museum in Wilanów and its legal predecessor incurred particular financial costs which could be expressed in money (in circulation), in nominal values. The aim of this article is to express the costs according to unchanged price measures: the American dollar, gold and rye.

The conducted research shows that the overall costs borne by The Palace Museum in Wilanów between 1945 and 2010 were 297 mln zł (Polish currency), after counting which included money exchange and denomination, or \$124 mln (in USD). According to the average exchange rate in 2010, it gives the sum of 375 mln zł (\$1 equals 3,02 zł).

The costs measured in rye equalled 10.5 mln q (average price of rye in 2010 was 1 q = 42,12 zł). In the end, it gives the sum of 442 mln zł. As to world gold prices, the costs were 542,000 ounces of pure gold (in 2010 1 ounce of gold costs \$1421,6). It gives \$771 mln according to the average exchange rate in 2010 and 2329 mln zł (\$1 = 3,02 zł).

It can be a matter of discussion which one of these three measures shows the real value of the costs incurred since 1945. Fortunately, there is no question that a counting method which takes into consideration exchanged money and denomination ought not to be used in measuring nominal values.

Keywords: re-privatization, exchange rate, price of gold

JEL Classification: N14

---

1. Uwagi wstępne

Tradycja badań naukowych dotyczących zasad przeliczania cen na ziemiach polskich jest długa. Zwłaszcza po I wojnie światowej, podobnie jak na całym świecie, w Polsce powstało szereg opracowań naukowych poświęconych badaniu kształtowania się cen w przeszłości¹.

W międzywojniu Stanisław Hoszowski, odnosząc się do badania cen w kursującym pieniądzu, a więc cen nominalnych, słusznie zaważył, że od miernika zmian cen oczekujemy stałości². W Polsce w latach dwudziestych XX w. w badaniach nad cenami w wiekach wcześniejszych takim miernikiem były kruszce: złoto i srebro. Ceny nominalne przeliczano na ceny „faktyczne” – na ilość kruszcu. O wyborze kruszcu decyduje, czy w badanym okresie mamy do czynienia z monometalizmem, czy z bimetalizmem. Trudność powstawała w przypadku bimetalizmu, była ona jednak pozorna. Kraje bimetaliczne w rzeczywistości były monometaliczne, gdyż zawsze jeden z kruszców zyskiwał przewagę nad drugim – ten, który w danych relacjach gospodarczych odgrywał ważniejszą rolę. Następnie należy ustalić równowartość w kruszcu dla pieniądza, w którym są wyrażone ceny nominalne. Jeżeli mamy do czynienia z pieniądzem pełnowartościowym, to najprościej zastosować jego kurs w kruszcu, a jeżeli go nie ma, to kurs w innym pieniądzu pełnowartościowym³.

Przeliczanie przez historyków cen nominalnych jedynie na ceny „faktyczne” – w ilości złota ma zastosowanie wyłącznie do czasów odległych. Współcześni badacze zajmujący się międzywojnem i okresem po II wojnie światowej nie mogą ograniczać się do stosowania jako przelicznika złota. W Polsce międzywojennej miernikami zmian cen, gwarantującymi stałość, oprócz złota były żyto i dolar amerykański. Nauczony inflacyjnym doświadczeniem instytucje długoterminowego kredytu ziemskiego emitowały listy zastawne opiewające na trwałe mierniki wartości, niezależny od kursu obiegowej waluty – złoty w złocie lub dolar amerykański. Poznańskie Ziemstwo Kredytowe w 1925 r. uruchomiło natomiast długoterminowy kredyt w formie 6-procentowych listów żytnich⁴. Ze stosowaniem żyta jako miernika cen mamy do czynienia w Polsce również po II wojnie światowej. Do dziś wysokość podatku gruntowego naliczanego rolnikom zależy od cen żyta na rynku krajowym.

¹ W historiografii polskiej do najważniejszych opracowań wydanych do 1931 r. należą: Stanisława Hoszowskiego *Ceny we Lwowie w 16 i 17 wieku* (Lwów 1928); *Historyczne badania cen*, „Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych” 1931, t. I, s. 53–77. Z drobniejszych publikacji należy wymienić: J. Fiedorowicz, *Ruch i wskaźnik cen na rynku warszawskim* (Warszawa 1921); A. Ignatiuk, *Rozwój cen w b. Królestwie Polskim 1904–1913*, Rocznik Biblioteki Wyższej Szkoły Handlowej, t. V, Warszawa 1927; J. Wiśniewski, *Indeksy cen hurtowych w Królestwie Polskim 1894–1903*, Rocznik Biblioteki Wyższej Szkoły Handlowej, t. III, Warszawa 1927.

² S. Hoszowski, *Historyczne badania cen*, „Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych” 1931, t. I, s. 75.

³ Ibidem.

⁴ *Emisja listów zastawnych ziemskich w roku 1926*, „Rolnik Ekonomista” 1926, t. II, s. 374–375, brak autora; W. Borowski, *Długoterminowy Kredyt Ziemski w Polsce Odrodzonej*, „Rolnik Ekonomista” 1929, t. VII, s. 180–182.

W związku z tym nakłady finansowe poniesione w latach 1945–2010 przez Muzeum Pałacu w Wilanowie i jego poprzednika prawnego w kursującym pieniądzu, a więc w wartościach nominalnych, powinny zostać przeliczone wedle następujących stałych mierników cen: cen dolara amerykańskiego, złota i cen żyta.

2. Ceny dolara amerykańskiego, złota i żyta

Po wojnie, 23 sierpnia 1945 r., po raz pierwszy ustalono kurs złotego do dolara amerykańskiego (USD) na poziomie $100 \text{ zł} = 1 \text{ USD}$. Postępująca siła nabywczej złotego wymogła korektę kursu. 27 maja 1947 r. podwyższono go do wysokości 250 zł za 1 USD . Jeszcze w tym samym roku, 1 września, podniesiono do wysokości 400 zł/USD . Kurs ten przetrwał do 1950 r. Zgodnie z postanowieniami reformy pieniężnej z 30 października 1950 r. pieniądz stary został wymieniony na pieniądz nowy w stosunku $100:1$, a ceny i płace przeliczono w stosunku $100:3$. Według przeliczenia cen kurs dolara wynoszący 400 zł w nowym pieniądzu powinien wynosić 12 zł ($400 \text{ zł/USD} \times 3/100 = 12 \text{ zł/USD}$). Zdecydowano się jednak na podwyższenie wartości złotego (rewaluacji) i ustalono kurs na poziomie $4 \text{ zł} = 1 \text{ USD}$. Wynikało to z faktu, że nowy kurs przyjął formę kursu paritetowego: $1 \text{ zł} = 0,222168 \text{ g}$ czystego złota. Przy ówczesnym parytecie USD w stosunku do złota dawało to właśnie te 4 zł za 1 USD ⁵. O takim parytecie złotego do dolara amerykańskiego według Andrzeja Jezierskiego zadecydowały względy polityczne. W marcu 1950 r. wprowadzono nowy parytet rubla – $0,222 \text{ g}$ czystego złota, i przymusowy kurs $4 \text{ ruble} = 1 \text{ USD}$. Zrównanie parytetu rubla i złotego związane było z powstaniem RWPG⁶.

Objęcie władzy przez Władysława Gomułkę w październiku 1956 r. niosło za sobą reformy gospodarcze, w tym także reformy pieniężne. Od jesieni 1956 r. zaczęła się rozwijać turystyka zagraniczna, bardzo znacznie wzrósł ruch zagraniczny. Nierealnie zawyżony kurs paritetowy złotego do dolara amerykańskiego, którego przywilej wymiany ograniczał się do bardzo wąskiej grupy osób (dyplomaci, sportowcy, artyści), musiał ulec modyfikacji. W 1957 r. wprowadzono zróżnicowany kurs złotego: kurs podstawowy stosowany przy rozliczeniach w handlu zagranicznym z bankami drugiego obszaru płatniczego, który wynosił 4 zł za 1 USD i późniejsze tzw. złote dewizowe ($4 \text{ zł} = 1 \text{ USD}$). Z czasem kurs podstawowy stosowany był jedynie w planowaniu, sprawozdawczości i statystyce handlu zagranicznego i regulowaniu płatności zagranicznych. Tak zwany kurs turystyczny był sześciokrotnie wyższy od podstawowego, i wynosił 24 zł za 1 USD . Dotyczył on osób fizycznych polskich i zagranicznych przy wymianie walut w ruchu turystycznym. Kurs bonów PKO SA był 18-krotnie wyższy od podstawowego, i wynosił 72 zł za 1 USD . Z tego kursu korzystały osoby wracające z zaoszczędzonymi dietami, otrzymujące przekazy w dewizach itd.⁷ Od 1957 r. do

⁵ G. Wójtowicz, *Kurs walutowy: stabilny czy zmienny?*, „Bank i Kredyt” 1984, nr 1, s. 21.

⁶ A. Jezierski, *Reformy pieniężne w Polsce w perspektywie historycznej*, „Bank i Kredyt” 1994, nr 10, s. 13.

⁷ *Ibidem*, s. 14.

rozliczeń z tytułu obrotów towarowych zastosowano tzw. kurs turystyczny (kurs specjalny), sześciokrotnie wyższy od podstawowego: 24 zł = 1 USD. Kurs ten przetrwał aż do 1971 r. – w grudniu tego roku nastąpiła zmiana kursu podstawowego z 4 złd za 1 USD na 3,68 złd za 1 USD. W związku z tym w 1972 r. kurs dolara amerykańskiego w stosunku do złotego został obniżony do 22,08 zł za 1 USD. Powodem zmiany była dewaluacja waluty amerykańskiej. Kurs parytetowy złotego do dolara amerykańskiego uległ zmianie po 21. latach. Następna zmiana kursu podstawowego – z 3,68 złd za 1 USD na 3,32 złd za 1 USD – nastąpiła 15 lutego 1973 r., i była wynikiem kolejnej dewaluacji dolara amerykańskiego. W związku z tym kurs dolara amerykańskiego w stosunku do złotego wyniósł 1:19,92 i pozostawał na niezmiennym poziomie do 1977 r. W kwietniu 1978 r. przyjęto zasadę zmiennego kursu bieżącego (do 31 grudnia 1981 r. – kursu podstawowego), który był ustalany co 2–3 tygodnie. W ustalaniu kursu bieżącego stosowano metodę „koszyka walut”. W koszyku o wartości 100 zł znalazły się waluty zagraniczne w ilości proporcjonalnej do ich udziału w zagranicznych obrotach płatniczych – udział ten nie mógł być jednak mniejszy niż 1%. Były to przede wszystkim: dolar amerykański, marka zachodnioniemiecka i frank francuski. Bieżący kurs dolara do złotego zależał od „koszyka” i bieżącego kursu dolara na rynkach walutowych. W tym czasie w zakresie walut krajów kapitalistycznych, podobnie jak i socjalistycznych, występowały trzy rodzaje kursów: kurs podstawowy, kurs handlowy i kurs niehandlowy. Kurs podstawowy wynikał z porównania zawartości złota w złotym – bardziej złotym dewizowym i dolarze amerykańskim. Kurs ten był stosowany w sprawozdawczości, planowaniu i statystyce obrotów handlu zagranicznego i obrotów płatniczych z zagranicą. Kurs handlowy, tzw. relacja, był iloczynem kursu podstawowego i przelicznika 16 zł = 1 złd. Wykorzystywano go przy rozliczeniach w handlu zagranicznym. Ostatnim rodzajem był kurs niehandlowy, określane mianem kursu specjalnego. Jego wartość stanowił iloczyn kursu podstawowego i przelicznika 10 zł = 1 złd. Stosowano go przy rozliczeniach operacji niehandlowych. W końcu 1981 r. występowały następujące kursy: kurs podstawowy – 3,49 złd = 1 USD; kurs handlowy (relacja) – 55,34 zł = 1 USD; kurs niehandlowy (kurs specjalny) – 34,90 zł = 1 USD⁸.

W styczniu 1982 r. została przeprowadzona reforma systemu kursów walutowych. Zlikwidowano złoty dewizowy i wprowadzono koncepcję kursu submarginalnego. Podstawowy kurs złotego do dolara amerykańskiego ustalono na poziomie 80 zł = 1 USD, co oznaczało dewaluację złotego aż o 30%. Wzrosła częstotliwość zmian kursu. Kurs bieżący, bankowy, zmieniał się co tydzień. Kolejna zmiana kursu podstawowego nastąpiła 1 lipca 1983 r. – 95 zł = 1 USD. W stosunku do kursu z końca czerwca nastąpiła dewaluacja złotego o prawie 8%. Powodem była mocna pozycja waluty amerykańskiej⁹. Głównym celem reformy systemu kursów walutowych z 1982 r. było odejście od stosowania kursów parytetowych. Stało się to możliwe w drodze uchylecia przepisu mówiącego, że złoty jest równy 0,222168 g czystego złota. Wymagało to zmiany ustawy z 28 październi-

⁸ G. Wójtowicz, *Kursy walutowe w latach 1982–1987*, „Bank i Kredyt” 1987, nr 10, s. 1.

⁹ Idem, *Kurs walutowy: stabilny czy zmienny?*, „Bank i Kredyt” 1984, nr 1, s. 19–23.

ka 1950 r. o zmianie systemu pieniężnego. Zmianę tę wprowadzono mocą ustawy o prawie bankowym z 26 lutego 1982 r. W wyniku reformy zlikwidowano kurs podstawowy, pojęcie złotego dewizowego i przeliczniki do kursu podstawowego, czyli zlikwidowano wszystkie rodzaje kursów z wyjątkiem podstawowego¹⁰.

W latach 1982–1987 z powodu wzrostu cen krajowych konieczny był szereg kolejnych dewaluacji złotego (tab. 1).

Tabela 1. Podstawowy kurs złotego do dolara amerykańskiego w latach 1982–1987

Data	Kurs zł/USD	Stopa dewaluacji w stosunku do kursu bieżącego przed dewaluacją (w %)
1 stycznia 1982	80	—
1 lipca 1983	95	7,3
1 marca 1984	110	10,7
1 września 1984	123	8,0
1 stycznia 1985	138	8,5
1 czerwca 1985	159	14,4
1 lutego 1986	170	13,5
1 września 1986	200	19,4
1 lutego 1987	240	19,5

Źródło: G. Wójtowicz, *Kursy walutowe w latach 1982–1987*, „Bank i Kredyt” 1987, nr 10, s. 3.

W obrocie krajowym i zagranicznym w rozliczeniach dewizowych stosowano kursy publikowane przez Narodowy Bank Polski: kursy średnie – stosowane w rozliczeniach wewnątrzbankowych i międzybankowych; kursy kupna i sprzedaży – stosowane w rozliczeniach z pozostałymi jednostkami pozabankowymi. Kursy kupna były niższe od kursów średnich o 0,5%, a kurs sprzedaży był wyższy od kursu średniego o 0,5%. Powstała różnica w wysokości 1%, tzw. spread, służyła pokryciu kosztów bankowych. W przypadku walut krajów kapitalistycznych spread wynosił 4%, gdzie kurs kupna był niższy od średniego o 2%, a kurs sprzedaży o 2% wyższy od kursu średniego¹¹.

Ze względu na wysoką inflację i wzrost cen w drugiej połowie 1989 r. kurs złotego w stosunku do walut zagranicznych był wielokrotnie zmieniany. W lipcu wynosił 835 zł za 1 USD, a w grudniu było to już 6500 zł za 1 USD. Od 2 stycznia 1990 r. złoty został zdewaluowany – 9500 zł stanowiło równowartość 1 USD¹². Dane dotyczące notowań dolara amerykańskiego w stosunku do złotego dla pozostałego badanego okresu, czyli lat 1990–2010, zostały zaczerpnięte ze strony internetowej Narodowego Banku Polskiego.

Do przeliczenia nakładów finansowych poniesionych przez Muzeum Pałacu w Wilanowie i jego poprzednika prawnego na złoto zastosowano światowe

¹⁰ Idem, *Kursy walutowe w latach 1982–1987...*, s. 2.

¹¹ Ibidem, s. 4.

¹² P. Wyczański, *Polityka kursowa ostatnich lat*, „Bank i Kredyt” 1992, nr 5, s. 5.

notowania tego kruszcu w USD. Powodem była dostępność cen dla wszystkich badanych lat¹³ – po przeliczeniu wydatków poniesionych w złotych na dolary amerykańskie można te ostatnie łatwo przeliczyć na złoto. W przypadku cen krajowych złota w wyniku badań niestety udało się jedynie ustalić, że cena skupu w Narodowym Banku Polskim 1 grama czystego złota w 1953 r. wynosiła 4,50 zł¹⁴. Jest całkiem możliwe, że cena ta została ustalona w 1950 r. przy okazji reformy pieniężnej. Cena 4,50 zł za gram złota obowiązywała co najmniej do 1965 r., kiedy zgodnie z pismem ministra finansów z 22 września tegoż roku zwiększono wartość złota – z 4,50 zł za gram do 27 zł za gram¹⁵. Od 1 grudnia 1965 r. wielkość zapasu złota państwa przeliczano wg nowej relacji¹⁶. Co nie musi oznaczać, że była to cena obowiązująca przy skupie złota przez NBP. Ceny żyta zostały natomiast ustalone na podstawie roczników statystycznych za lata 1949–2010.

3. Nakłady finansowe za lata 1945–2010

Na podstawie ustaleń Muzeum Pałacu w Wilanowie, opierających się na dostępnych materiałach archiwalnych, zostało opracowane zestawienie przedstawiające finansowe nakłady poniesione na nie w latach 1945–2010 (tab. 2). Tu należy się kilka wyjaśnień: płace za lata 1952–1986 otrzymano, mnożąc średnie zatrudnienie przez średnią krajową w Gospodarce Narodowej. Na podstawie dostępnych materiałów wyodrębniono następujące kwoty na konserwację ruchomych obiektów muzealnych w poszczególnych latach: 2003 – 130 601,11 zł; 2004 – 621 006,99 zł; 2005 – 469 532,64 zł; 2006 – 880 345,33 zł; 2007 – 621 867,62 zł; 2008 – 357 000,00 zł; 2009 – 306 017,20 zł. Podane kwoty nie obejmują kosztów zużytych materiałów i wynagrodzeń pracowniczych, lecz jedynie koszty poniesione przez muzeum z tytułu zlecenia prac konserwatorskich zlecieniobiorcom. W poszczególnych latach, z powodu braku dokumentacji, kwoty zostały zaznaczone na niebiesko i są wartościami niedoszacowanymi. Wielkości zaznaczone kursywą w niebieskim kolorze są natomiast wartościami szacunkowymi, stanowiącymi średnią arytmetyczną wydatków dla lat poprzedzających i następujących obliczanego roku. Kwoty nakładów poniesionych w poszczególnych latach z tabeli 2 stanowią bazę wyjściową do dalszej analizy.

¹³ Światowe notowania cen złota za lata 1880–2012 dostępne są m.in. na stronie internetowej: www.andrzejbaranowski.pl/auceny.htm.

¹⁴ Tabela kursowa nr 1, „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego” 1953, nr 2, s. 142

¹⁵ A. Jezierski, C. Leszczyńska, *Narodowy Bank Polski 1948–1970*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2001, s. 356. Archiwum Narodowego Banku Polskiego, sygn. 93/93 p. 15, Sprawozdanie Ministerstwa Finansów z kontroli bilansu NBP za rok 1965, s. 36.

¹⁶ A. Jezierski, C. Leszczyńska, op. cit., s. 356.

Tabela 2. Udokumentowane wydatki nominalne poniesione na Muzeum Pałacu w Wilanowie w latach 1945–2010 (w zaokrągleniu do pełnego złotego)

Rok	Konserwacja		Utrzymanie instytucji		Razem
	Pałac	Park	Place	Pozostałe	
1945	290 048	148 680	11 000	36 453	486 180
1946	157	179 000	123 290	1881	304 328
1947	170	17 800	62 950	1506	824 26
1948	6300	52 070	994 075	114 357	1 166 802
1949	80 539	411 836	703 666	134 439	1 330 480
1950	80 539	2 202 643	1 040 980	85	3 324 246
1951	80 539	256 321	1 214 772	66 063	1 617 696
1952	80 539	9567	1 322 256	116	1 412 474
1953	476 935	103 430	1 865 760	330 708	2 776 833
1954	4 804 008	106 522	1 755 000	378 651	7 044 181
1955	4 074 634	107 638	1 814 400	633 448	6 630 120
1956	4 561 557	310 000	2 146 560	22 685	7 040 802
1957	4 430 657	44 040	139 584	124 579	4 738 860
1958	4 450 057	78 400	123 000	81 860	4 733 317
1959	3 986 356	569 479	2 615 400	65 094	7 236 330
1960	4 802 133	247 996	2 995 200	288 333	8 333 662
1961	4 899 102	130 035	776 000	2 997 634	8 802 771
1962	16 701 675	329 834	3 225 600	438 781	20 695 890
1963	15 971 155	3 078 234	3 384 960	273 270	22 707 619
1964	475 026	803 760	3 486 720	410 573	5 176 079
1965	436 953	794 605	3 584 640	414 269	5 230 467
1966	5 158 043	785 450	3 713 280	547 877	10 204 650
1967	239 000	34 167	3 870 720	127 195	4 271 082
1968	2 601 102	613 540	4 498 416	106 976	7 820 034
1969	895 782	614 232	4 643 664	36 366	6190044
1970	835 658	581 985	4 773 960	54 350	6 245 953
1971	993 457	92 600	5 036 688	55 856	6 178 601
1972	47 095	41 900	5 359 224	29 368	5 477 587
1973	183 946	337 000	5 976 528	64 622	6 562 096
1974	1 263 475	1 100 000	6 803 160	69 210	9 235 845
1975	59 993	1 150 000	8 358 168	712 286	10 280 447
1976	7920	1 150 000	9 144 216	74 423	10 376 559
1977	7919	1 200 000	9 817 056	7 296 932	18 321 907
1978	7917	350 000	10 438 632	7 654 482	18 451 031
1979	7918	1 623 464	11 378 472	8 274 495	21 284 348
1980	7917	1 121 186	12 901 440	8 853 709	21 763 066
1981	7917	2 614 395	16 423 704	9 685 958	28 731 974

Rok	Konserwacja		Utrzymanie instytucji		Razem
	Pałac	Park	Place	Pozostałe	
1982	7917	16 170 387	24 843 816	11 739 381	52 761 501
1983	7917	7 088 000	30 918 600	23 572 677	61 587 194
1984	7917	24 221 284	35 965 968	28 782 239	88 977 408
1985	27 100	6 169 000	42 730 680	33 099 575	82 026 355
1986	126 000	29 052 000	51 466 920	38 098 611	118 743 531
1987	239 500	13 860 000	59 272 132	44 840 888	118 212 520
1988	239 501	34 540 000	123 481 756	150 036 798	308 298 055
1989	832 003	110 688 000	555 899 124	403 907 571	1 071 326 698
1990	646 214 646	329 806 000	3 097 078 164	2 592 190 670	6 665 289 480
1991	40 000 000	414 903 000	3 061 289 662	5 114 243 910	8 630 436 572
1992	55 000 000	414 903 000	4 672 628 520	6 812 778 234	11 955 309 754
1993	55 000 000	414 903 000	6 162 440 000	9 239 680 000	15 872 023 000
1994	180 000 000	500 000 000	7 953 089 601	25 583 044 732	34 216 134 333
1995	156 036	55 600	1 324 510,90	726 292	2 262 439
1996	40 000	316 000	2 066 764	3 886 000	6 308 764
1997	1 143 946	90 771	2 609 972	1 731 321	5 576 010
1998	884 654	64 993	2 671 075	3 400 446	7 021 168
1999	150 000	88 920	2 972 794	2 935 782	6 147 496
2000	700 000	129 000	3 316 248	4 336 004	8 481 253
2001	670 101	219 017	3 389 638	4 234 428	8 513 184
2002	818 496	235 000	3 369 881	4 769 161	9 192 539
2003	1 914 949	18 405	3 723 544	6 690 115	12 347 014
2004	11 721 347	369 621	4 688 953	6 026 367	22 806 287
2005	11 965 010	261 328	5 529 876	8 597 132	26 353 343
2006	12 025 913	2 882 350	5 816 731	10 665 175	31 390 169
2007	22 332 683	1 771 922	6 215 418,50	10 043 941	40 363 964
2008	17 264 285	2 915 648	6 518 000	9 982 995	36 680 928
2009	8 788 172	2 788 382	6 850 202	12 343 052	30 769 809
2010	15 914 180	5 816 655	6 850 202	13 982 325	42 563 362

Źródło: opracowanie własne.

4. Przeliczenie nakładów finansowych

W 1950 r. nastąpiła wymiana pieniędzy w stosunku 100 zł starych za 1 zł nowy, a w 1995 r. została przeprowadzona denominacja 1:10 000. Obecnie zdarzają się przypadki, że sugerując się tym przy przeliczaniu kwot nominalnych dla lat 1945–1994, uwzględnia się wyłącznie wymianę pieniędzy i denominację. Zastosowanie tej metody dla naszych badań pokazuje poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 3. Wydatki poniesione na Muzeum Pałacu w Wilanowie w latach 1945–2010 w ujęciu nominalnym po uwzględnieniu wymiany pieniędzy i denominacji (w zł)

Rok	Udokumentowane wydatki (zł)	Przelicznik wg wymiany pieniędzy i denominacji	Kwota wydatków po uwzględnieniu wymiany pieniędzy i denominacji (zł)
1945	486 180	1:1 000 000	0,49
1946	304 328	1:1 000 000	0,30
1947	824 26	1:1 000 000	0,08
1948	1 166 802	1:1 000 000	1,17
1949	1 330 480	1:1 000 000	1,33
1950	3 324 246	1:10 000	3,32
1951	1 617 696	1:10 000	1,62
1952	1 412 474	1:10 000	1,41
1953	2 776 833	1:10 000	2,78
1954	7 044 181	1:10 000	7,04
1955	6 630 120	1:10 000	6,63
1956	7 040 802	1:10 000	7,04
1957	4 738 860	1:10 000	4,74
1958	4 733 317	1:10 000	4,73
1959	7 236 330	1:10 000	7,24
1960	8 333 662	1:10 000	8,33
1961	8 802 771	1:10 000	8,80
1962	20 695 890	1:10 000	20,70
1963	22 707 619	1:10 000	22,71
1964	5 176 079	1:10 000	5,18
1965	5 230 467	1:10 000	5,23
1966	10 204 650	1:10 000	10,20
1967	4 271 082	1:10 000	4,27
1968	7 820 034	1:10 000	7,82
1969	6 190 044	1:10 000	6,19
1970	6 245 953	1:10 000	6,25
1971	6 178 601	1:10 000	6,18
1972	5 477 587	1:10 000	5,48
1973	6 562 096	1:10 000	6,56
1974	9 235 845	1:10 000	9,24
1975	10 280 447	1:10 000	10,28
1976	10 376 559	1:10 000	10,38
1977	18 321 907	1:10 000	18,32
1978	18 451 031	1:10 000	18,45
1979	21 284 348	1:10 000	21,28
1980	21 763 066	1:10 000	21,76
1981	28 731 974	1:10 000	28,73

Rok	Udokumentowane wydatki (zł)	Przelicznik wg wymiany pieniędzy i denominacji	Kwota wydatków po uwzględnieniu wymiany pieniędzy i denominacji (zł)
1981	28 731 974	1:10 000	28,73
1982	52 761 501	1:10 000	52,76
1983	61 587 194	1:10 000	61,59
1984	88 977 408	1:10 000	88,98
1985	82 026 355	1:10 000	82,03
1986	118 743 531	1:10 000	118,74
1987	118 212 520	1:10 000	118,21
1988	308 298 055	1:10 000	308,30
1989	1 071 326 698	1:10 000	1071,33
1990	6 665 289 480	1:10 000	6665,29
1991	8 630 436 572	1:10 000	8630,44
1992	11 955 309 754	1:10 000	11955,31
1993	15 872 023 000	1:10 000	15872,02
1994	34 216 134 333	1:10 000	34216,13
1995	2 262 439	1:1	2262439,28
1996	6 308 764	1:1	6308764,00
1997	5 576 010	1:1	5576010,00
1998	7 021 168	1:1	7021167,98
1999	6 147 496	1:1	6147496,07
2000	8 481 253	1:1	8481252,88
2001	8 513 184	1:1	8513184,47
2002	9 192 539	1:1	9192538,70
2003	12 347 014	1:1	12347013,77
2004	22 806 287	1:1	22806287,46
2005	26 353 343	1:1	26353343,28
2006	31 390 169	1:1	31390169,36
2007	40 363 964	1:1	40363963,78
2008	36 680 928	1:1	36680928,46
2009	30 769 809	1:1	30769809,15
2010	42 563 362	1:1	42563361,77
Razem			296 857 283,80

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z rozważaniami zawartymi we wstępie wydatki poniesione w kursującym pieniądzu, a więc w wartościach nominalnych, powinny jednak zostać przeliczone wedle stałych mierników cen. W tym celu zostały zestawione ceny dolara amerykańskiego, złota, i ceny żyta za lata 1945–2010. Na ich podstawie dokonano przeliczenia udokumentowanych nakładów finansowych poniesionych przez Muzeum Pałacu w Wilanowie i jego poprzednika prawnego w latach 1945–2010 wedle cen dolara amerykańskiego, złota i cen żyta (tab. 4).

Tabela 4. Udokumentowane wydatki Muzeum Pałacu w Wilanowie wyrażone w dolarach amerykańskich, złocie oraz życie w latach 1945–2010

Rok	Udokumentowane wydatki (zł)	Średni kurs 1 USD (zł)	Kwota wydatków (\$)	Światowa cena uncji ¹⁷ złota z 31 XII (\$)	Wielkość wydatków w uncjach złota	Przeciętna cena 1 q żyta (zł) ¹⁸	Wielkość wydatków w q żyta
1945	486 180	100,00	4862	37,3	130,3	1 544	314,88
1946	304 328	100,00	3043	38,3	79,5	1 544	197,10
1947	824 26	250,00	330	43,0	7,7	3 051	27,02
1948	1 166 802	400,00	2917	42,0	69,5	2 024	576,48
1949	1 330 480	400,00	3326	40,5	82,1	2 024	657,35
1950	3 324 246	400,00	8317	40,3	206,2	60,90	54585,33
1951	1 617 696	4,00	404 424	40,0	10110,6	60,50	26738,77
1952	1 412 474	4,00	353 119	38,7	9124,5	60,66	23285,1
1953	2 776 833	4,00	694 208	35,5	19555,2	57,64	48175,45
1954	7 044 181	4,00	1 761 045	35,3	49888,0	61,69	114186,8
1955	6 630 120	4,00	1 657 530	35,2	47088,9	62	106937,4
1956	7 040 802	4,00	1 760 201	35,2	50005,7	60	117346,7
1957	4 738 860	24,00	1 974 53	35,3	5593,6	114	41568,95
1958	4 733 317	24,00	1 972 22	35,3	5587,0	145	32643,57
1959	7 236 330	24,00	301 514	35,3	8541,5	146	49563,9
1960	8 333 662	24,00	347 236	36,5	9513,3	143	58277,36
1961	8 802 771	24,00	366 782	35,5	10331,9	142	61991,35
1962	20 695 890	24,00	862 329	35,4	24359,6	145	142730,3
1963	22 707 619	24,00	946 151	35,3	26803,1	151	150381,6
1964	5 176 079	24,00	215 670	35,4	6092,4	150	34507,2
1965	5 230 467	24,00	217 936	35,5	6139,1	176	29718,56
1966	10 204 650	24,00	425 194	35,4	12011,1	182	56069,5
1967	4 271 082	24,00	177 962	35,5	5013,0	184	23212,4
1968	7 820 034	24,00	325 835	43,5	7490,5	183	42732,42
1969	6 190 044	24,00	257 919	35,4	7285,8	186	33279,81
1970	6 245 953	24,00	260 248	37,6	6921,5	184	33945,4
1971	6 178 601	24,00	257 442	43,8	5877,7	188	32864,9
1972	5 477 587	22,08	248 079	65,2	3804,9	299	18319,69
1973	6 562 096	19,92	329 422	114,5	2877,1	304	21585,84

¹⁷ 1 uncja złota = 31,10 g tego kruszcu.¹⁸ Z powodu braku danych dla roku 1945 przyjęto cenę z roku 1946. Dla lat 1946 i 1947 są to średnie roczne ceny miejscowe płacone rolnikom. Dla lat 1948 i 1949 podane są ceny miejscowe żyta płacone rolnikom przez Polskie Zakłady Zbożowe w roku gospodarczym 1948/49 (*Rocznik Statystyczny 1949*, s. 124). Dla lat 1952–1971 podane są ceny żyta w ramach dostaw obowiązkowych, dla lat 1972–1982 – ceny kontraktowane. Od 1983 r. są to przeciętne ceny skupu.

Rok	Udokumentowane wydatki (zł)	Średni kurs 1 USD (zł)	Kwota wydatków (\$)	Światowa cena uncji ¹⁹ złota z 31 XII (\$)	Wielkość wydatków w uncjach złota	Przeciętna cena 1 q żyta (zł) ²⁰	Wielkość wydatków w q żyta
1974	9 235 845	19,92	463 647	195,2	2375,2	296	31202,18
1975	10 280 447	19,92	516 087	150,8	3422,3	301	34154,31
1976	10 376 559	19,92	520 912	145,1	3590,0	440	23583,09
1977	18 321 907	19,92	919 774	179,2	5132,7	433	42313,87
1978	18 451 031	32,43	568 949	244,9	2323,2	427	43210,84
1979	21 284 348	30,06	708 062	578,7	1223,5	437	48705,6
1980	21 763 066	31,76	685 235	641,2	1068,7	422	51571,25
1981	28 731 974	34,90	823 266	430,8	1911,0	860	33409,27
1982	52 761 501	84,82	622 049	484,5	1283,9	1 433	36818,91
1983	61 587 194	91,62	672 203	415,0	1619,8	1 767	34854,1
1984	88 977 408	113,72	782 425	331,3	2361,7	1 756	50670,51
1985	82 026355	147,18	557 320	354,2	1573,5	1 855	44219,06
1986	118 743 531	175,27	677 490	435,2	1556,7	2 037	58293,34
1987	118 212 520	265,18	445 782	522,9	852,5	2 388	49502,73
1988	308 298 055	430,63	715 923	441,0	1623,4	4 627	66630,23
1989	1 071 326 698	1 446,31	740 731	433,4	1709,1	13 100	81780,66
1990	6 665 289 480	9 500,00	701 609	423,8	1655,5	60 500	110170,1
1991	8 630 436 572	10 582,86	815 511	379,9	2146,7	48 400	178314,8
1992	11 955 309 754	13 631,26	877051	356,3	2461,6	86 900	137575,5
1993	15 872 023 000	18 145,47	874 710	419,2	2086,6	172 200	92172,03
1994	34 216 134 333	22 726,95	1 505 531	409,8	3673,8	174 500	196081
1995	2 262 439	2,34	934 892	385,6	2424,5	22,54	100374,4
1996	6 308 764	2,70	2 336 579	367,8	6352,9	35,93	175584,9
1997	5 576 010	3,28	1 700 003	288,8	5886,4	37,12	150215,8
1998	7 021 168	3,49	2 011 796	288,0	6985,4	32,08	218864,3
1999	6 147 496	3,97	1 548 488	287,5	5386,0	30,13	204032,4
2000	8 481 253	4,35	1 949 713	272,2	7162,8	36,15	234612,8
2001	8 513 184	4,09	2 081 463	278,7	7468,5	36,46	233493,8
2002	9 192 539	4,08	2 253 073	346,7	6498,6	33,19	276967,1
2003	12 347 014	3,89	3 174 040	414,8	7652,0	35,35	349279
2004	22 806 287	3,65	6 248 298	455,8	13708,4	35,17	648458,6
2005	26 353 343	3,23	8 158 930	475,7	17151,4	27,64	953449,5

¹⁹ 1 uncja złota = 31,10 g tego kruszcu.

²⁰ Z powodu braku danych dla roku 1945 przyjęto cenę z roku 1946. Dla lat 1946 i 1947 są to średnie roczne ceny miejscowe płacone rolnikom. Dla lat 1948 i 1949 podane są ceny miejscowe żyta płacone rolnikom przez Polskie Zakłady Zbożowe w roku gospodarczym 1948/49 (*Rocznik Statystyczny 1949*, s. 124). Dla lat 1952–1971 podane są ceny żyta w ramach dostaw obowiązkowych, dla lat 1972–1982 – ceny kontraktowane. Od 1983 r. są to przeciętne ceny skupu.

Rok	Udokumentowane wydatki (zł)	Średni kurs 1 USD (zł)	Kwota wydatków (\$)	Światowa cena uncji ²¹ złota z 31 XII (\$)	Wielkość wydatków w uncjach złota	Przeciętna cena 1 q żyta (zł) ²²	Wielkość wydatków w q żyta
2006	31 390 169	3,1	10 125 861	636,3	15913,7	38,52	814905,7
2007	40 363 964	2,78	14 519 411	833,2	17426,1	60,21	670386,4
2008	36 680 928	2,4	15 283 720	880,3	17362,0	51,65	710182,5
2009	30 769 809	3,12	9 862 118	1096,5	8994,2	32,74	939823,1
2010	42 563 362	3,02	14 093 828	1421,6	9914,1	42,12	1010526
Σ			124 064 180		542 529,3		10 492 811

Źródło: opracowanie własne.

5. Zakończenie

Z przeprowadzonych badań wynika, że łączna kwota wydatków poniesionych na Muzeum Pałacu w Wilanowie w latach 1945–2010 wynosi:

- (1) po przeliczeniu uwzględniającym wymianę pieniędzy i denominację – 297 mln zł;
- (2) w przeliczeniu na USD – 124 mln \$, co przy średnim kursie z 2010 r: 1 \$ = 3,02 zł daje nam sumę 375 mln zł;
- (3) w przeliczeniu na żyto – 10,5 mln q, co biorąc pod uwagę przeciętną cenę 1q żyta z 2010 r. równą 42,12 zł, daje nam sumę 442 mln zł;
- (4) w przeliczeniu na złoto według cen światowych w USD – 542 tys. uncji czystego złota, co w przeliczeniu na cenę 1 uncji w 2010 r równą 1421,6 \$ daje nam kwotę 771 mln \$; opierając się na średnim kursie USD z 2010 r: 1 \$ = 3,02 zł, otrzymujemy sumę 2 329 mln zł.

Dyskusyjne może być to, który z przeliczników w sposób właściwy wyznacza wartość realną kosztów poniesionych od 1945 r. Bezdyskusyjne jest natomiast to, że metoda uwzględniająca wymianę pieniędzy i denominację nie powinna być stosowana przy przeliczaniu wartości nominalnych. Bardzo wyraźnie potwierdza to zamieszczona poniżej tabela, z której wynika, że przy zastosowaniu tej metody nakłady poniesione na Muzeum Pałacu w Wilanowie w latach 1945–1949 na dziś wyniosłyby 3,4 zł. Jeżeli nawet przyjmujemy, że w latach 1950–2013 mamy do czynienia z inflacją w wysokości 1000%, to i tak wartość nakładów wyniesie tylko 34 zł, co jest oczywiście absurdalne.

²¹ 1 uncja złota = 31,10 g tego kruszcu.

²² Z powodu braku danych dla roku 1945 przyjęto cenę z roku 1946. Dla lat 1946 i 1947 są to średnie roczne ceny miejscowe płacone rolnikom. Dla lat 1948 i 1949 podane są ceny miejscowe żyta płacone rolnikom przez Polskie Zakłady Zbożowe w roku gospodarczym 1948/49 (*Rocznik Statystyczny 1949*, s. 124). Dla lat 1952–1971 podane są ceny żyta w ramach dostaw obowiązkowych, dla lat 1972–1982 – ceny kontraktowane. Od 1983 r. są to przeciętne ceny skupu.

Tabela 5. Zestawienie nakładów poniesionych na Muzeum Pałacu w Wilanowie w latach 1945–1949 przy zastosowaniu analizowanych przeliczników

Rok	Udokumentowane wydatki (zł)	Kwota wydatków (\$)	Wielkość wydatków w uncjach złota	Wielkość wydatków w q żyta	Kwota wydatków po uwzględnieniu wymiany pieniędzy i denominacji (zł)
1945	486 180,26	4861,80	130,34	314,88	0,49
1946	304 328	3043,28	79,46	197,10	0,30
1947	824 26	329,70	7,67	27,02	0,08
1948	1 166 802	2917,01	69,45	576,48	1,17
1949	1 330 480	3326,20	82,13	657,35	1,33
Razem	3 370 216	14 477,99	369,05	1772,84	3,37
Suma w zł ²³	3 370 216	43 723,52	1 584 417,27 ²⁴	74 672,02	3,37

Źródło: opracowanie własne

Dla kompletności badań dotyczących metod przeliczania nakładów ponoszonych od 1945 r. właściwym jest zbadanie krajowych cen złota, aż do momentu stosowania w Polsce cen światowych tego kruszcu. Jak zostało już wcześniej nadmienione, na chwilę obecną dysponujemy jedynie ceną skupu złota przez NBP dla lat 1950–1964 wynoszącą w tym okresie 4,50 zł za 1 gram czystego złota, co oznacza, że 1 uncja kosztowała 139,95 zł. W tabeli 6. dokonano przeliczenia wydatków dla tych lat na wielkość złota według cen światowych i krajowych obowiązujących w tym czasie. Dokonując porównania dochodzimy do wniosku, iż przy cenie krajowej otrzymujemy prawie trzykrotnie większą ilość złota. W takiej relacji również wzrasta kwota nakładów finansowych dla tego okresu, po przeliczeniu ich według ceny złota z 2010 r.

Tabela 6. Wydatki poniesione na Muzeum Pałac w Wilanowie w latach 1945–2010 w przeliczeniu na złoto według cen światowych w USD i cen krajowych w zł w latach 1950–1964.

Rok	Udokumentowane wydatki (zł)	Wielkość wydatków w uncjach złota wg światowych cen	Wielkość wydatków w uncjach złota wg krajowych cen ²⁵
1950	3 324 246,37	206,22	23753,10
1951	1 617 695,73	10 110,60	11559,10
1952	1 412 474,27	9124,51	10092,71
1953	2 776 833,13	19 555,16	19841,61
1954	7 044 181,27	49 887,97	50333,56
1955	6 630 120,14	47 088,92	47374,92
1956	7 040 802	50 005,70	50309,41

²³ Po przeliczeniu kwoty z razem przez ceny z 2010 r.: USD = 3,02 zł, uncja złota = 1421,6 \$, 1 q żyta = 42,12 zł.

²⁴ Łączna suma uncji złota wynosząca 369,05 została pomnożona przez cenę uncji z 2010 r. – 1421,6 \$, co dało wartość 524 641,50 \$, która została następnie pomnożona przez cenę USD z 2010 r.

²⁵ 1 uncja = 139,95 zł.

Rok	Udokumentowane wydatki (zł)	Wielkość wydatków w uncjach złota wg światowych cen	Wielkość wydatków w uncjach złota wg krajowych cen ²⁶
1957	4 738 860	5593,56	33861,09
1958	4 733 317	5587,01	33821,49
1959	7 236 329,55	8541,47	51706,53
1960	8 333 662,24	9513,31	59547,43
1961	8 802 771	10 331,89	62899,40
1962	20 695 889,66	24 359,57	147880,60
1963	22 707 619,2	26 803,14	162255,23
1964	5 176 079,4	6092,37	36985,20
Razem		282 801,00	802 221,37
Razem w złotych dla ceny złota w 2010 r. ²⁷		1 214 129 737	3 444 120 852

Źródło: opracowanie własne

Bibliografia

- Borowski W., *Długoterminowy Kredyt Ziemi w Polsce Odrodzonej*, „Rolnik Ekonomista” 1929, t. VII, s. 180–189.
- Emisja listów zastawnych ziemskich w roku 1926*, „Rolnik Ekonomista” 1926, t. II, s. 374–375.
- Fiedorowicz J., *Ruch i wskaźnik cen na rynku warszawskim*, Warszawa 1921.
- Hoszowski S., *Ceny we Lwowie w 16 i 17 wieku*, Lwów 1928.
- Hoszowski S., *Historyczne badania cen*, „Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych” 1931, t. I, s. 53–77.
- Ignatiuk A., *Rozwój cen w b. Królestwie Polskim 1904–1913*, „Rocznik Biblioteki Wyższej Szkoły Handlowej”, t. V, Warszawa 1927.
- Jeziński A., C. Leszczyńska, *Narodowy Bank Polski 1948–1970*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2001.
- Jeziński A., *Reformy pieniężne w Polsce w perspektywie historycznej*, „Bank i Kredyt” 1994, nr 10, s. 4–14.
- Sprawozdanie Ministerstwa Finansów z kontroli bilansu NBP za rok 1965*, Archiwum Narodowego Banku Polskiego, sygn. 93/93 p. 15, s. 36.
- Tabela kursowa nr 1, „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego” 1953, nr 2, s. 142.
- Wiśniewski J., *Indeksy cen hurtowych w Królestwie Polskim 1894–1903*, „Rocznik Biblioteki Wyższej Szkoły Handlowej”, t. III, Warszawa 1927.
- Wójtowicz G., *Kurs walutowy: stabilny czy zmienny?*, „Bank i Kredyt” 1984, nr 1, s. 21.
- Wójtowicz G., *Kursy walutowe w latach 1982–1987*, „Bank i Kredyt” 1987, nr 10, s. 1.; www.andrzejbaranowski.pl/au ceny.htm.
- Wyczański P., *Polityka kursowa ostatnich lat*, „Bank i Kredyt” 1992, nr 5, s. 5.

²⁶ 1 uncja = 139,95 zł.

²⁷ Jak zostało podane wcześniej, uncja złota na rynkach światowych na koniec 2010 r. kosztowała 1421,6 \$, co po kursie średnim, tj. 1 \$ = 3,02 zł, daje 4293,23 zł za uncję czystego złota.